

Debatt

Norge och Sverige måste förbereda gemensam krisplan

Pandemin blottlade brister i våra beredskapssystem, särskilt vid gränserna. Norges och Sveriges regeringar bör redan nu komma överens om hur nästa kris eller pandemi ska hanteras.

Olika hantering av pandemin mellan Sverige och Norge drabbade människor och företag i gränsområdena. Det som vi trodde var ett grundmurat och genuint nordiskt samarbete föll isär på grund av osynkroniserad hantering mellan våra länder. Norge och Sverige stängde dessutom gränsen vid olika tidpunkter, vilket drabbade människor, företag och handeln mellan våra nationer. Under 681 dagar vaktade polis och militär - broar, motorvägar och grusvägar mellan våra länder, ett tilltag som splittrar mer än förenar.

Pandemin visade att tillit och samhörighet snabbt kan raseras, både nationellt och lokalt. Norden har haft passfrihet sedan 1954 och den 162 mil långa gränsen mellan Norge och Sverige har i princip alltid varit öppen. Den osynkroniserade pandemihanteringen visade att samarbetet behöver stärkas. Lokalt och regionalt har vi efter pandemin påbörjat ett politiskt samarbete längs hela gränsen, från norr till söder i bägge länderna. Vi riktar oss nu till den nationella nivån: Norge och Sverige behöver en gemensam syn på hur framtida kriser ska hanteras bättre. Det är nu vi kan lägga grundstenen för ett robust, sammankopplat och resilient nordiskt samarbete.

Sverige är ordförande i Nordiska ministerrådet och bör ta initiativet till att förbereda en bättre hantering inför nästa kris.

I antologin "Pandemin stängde gränsen", som Svinesundskommittén initierade, skildras effekterna av gränsstängningen av en rad kända skribenter. De diskuterar även vilka initiativ som krävs för att undvika samma situation i framtiden. Där finns också konkreta åtgärdsförslag riktade mot politiska beslutsnivåer i både Norden och EU.

Beslutsfattare och myndigheter måste förstå de allvarliga konsekvenserna av stängda gränser i vårt tätt sammanvävda samhälle.

Nu vill vi att nationella myndigheter och regeringar tar sitt ansvar och kommer överens om hur vi ska hantera nästa kris på ett bättre sätt.

Här presenterar vi tio av de förslag som lyfts fram i antologin, förslag som är viktiga att hantera innan nästa kris.

Myndigheterna bör synkronisera sina krisplaner. Norska och svenska myndigheter bör få ett regeringsuppdrag att gemensamt synkronisera sina krisplaner ur gränsregionernas perspektiv.

Förbereda en modell för samarbete vid en gränsöverskridande kris. Norges och Sveriges regeringar behöver tillsammans förbereda en modell för nationellt samarbete som omedelbart kan aktiveras vid en svår pandemi eller annan gränsöverskridande kris.

Aktivt lärande bland ministrar. Norges och Sveriges regeringar måste utvärdera och lära av besluten under pandemin. En avsiktsförklaring bör undertecknas som i möjligaste mån undviker framtida gränsstängningar. Den bör inkludera regelbunden dialog, övning och samordning inför liknande kriser.

Lokal planering och övning där båda länderna är drabbade. Lokalt och regionalt behöver det också företas gemensam planering och övning. Det sker redan idag, men ingen har förutsett att båda länderna är drabbade. Länsstyrelserna och Statsförvaltarna längs den norsk-svenska gränsen bör få uppdraget att se till att krisplanerna omfattar en kris där både länder är drabbade.

Avsätt resurser i budget för gemensamma övningar. Myndigheterna i de båda länderna bör öva tillsammans inför kommande pandemier eller andra kriser.

Öka förståelse för vad stängda gränser innebär för människor i gränsbygderna. Det är viktigt att regeringarna förstår de negativa konsekvenserna av stängda gränser i ett för övrigt integrerat Norden. En gemensam mekanism bör utarbetas för att undvika sådana stängningar i framtiden. Schengen-avtalet bör hedras.

Överenskommelse om giltiga resehandlingar. Om gränsen behöver stängas, måste beslutsfattare på förhand vara överens om att underlätta för arbetsresor, t.ex. anställningsavtal eller motsvarande ska vara giltigt som bevis.

Bättre gemensam hälsoberedskap i Europa. EU:s initiativ att etablera HERA - Health Emergency Response Agency bör säkras. Organisationen syftar till att förbättra samarbetet kring hälsoberedskap i Europa, inklusive koordinering av beredskapslager, vacciner och annan utrustning, för att säkerställa en mer sammanhållen insats. Det garanterar visserligen inte en enhetlig strategi, men det öppnar för större stöd och resursdelning än tidigare.

Fortsätt debatten om pandemihanteringen. En öppen och tillåtande debatt om pandemihanteringen är väsentlig eftersom Sverige och Norge hanterade pandemin på olika sätt. Jämförelser och jämkningar mellan länderna kan leda till förbättringar för folkhälsan och för hela samhället i båda länderna.

Gränsregionernas röster måste höras, och fler regelbundna möten mellan politiker är nödvändiga. Varken i Oslo eller Stockholm tog beslutsfattarna gränsregionens perspektiv i beaktande i sitt beslutsfattande. Det är en utmaning att beakta alla perspektiv när beslut måste fattas under tidspress. Vi uppmanar till exempel mellan socialutskottet i Riksdagen och Helse-og-omsorgskomiteen i Stortinget att byta erfarenheter av pandemihanteringen nu när tid finns.

Det är bara ett år sedan WHO förklarade pandemin för avslutad. Om ytterligare tolv månader kan det mesta ha fallit i glömska. Snart kan vi stå mitt i nästa pandemi eller kris utan att ha synkroniserat åtgärderna.

Det är dags att gränsregionens erfarenheter sätts i fokus i beredskapsplanering. Låt oss ta vara på de lärdomar som pandemins hantering har gett oss och skapa en tryggare framtid i ett integrerat Norden. I och med NATO-medlemskapet öppnas nya möjligheter till samarbeten, där just erfarenheten vid gränsen kan vara en styrka.

Vi höjde rösten för alla som bor vid gränsen under pandemin. Det var helt nödvändigt. Nu arbetar vi för att återuppbygga tilliten till att gränsen hålls öppen och att människor kan få tillgång till en större arbetsmarknad. Det hoppas vi också att våra regeringar kan ta medverka till.

För Svinesundskommittén

Ordförande Linn Laupsa, (Ap) Halden kommune

Kent Hansson, (S), Strömstad kommun

Margrethe Motzfeldt (H), Sarpsborg kommune

Per Jonsson, (C), Bengtsfors kommun

Siv Henriette Jacobsen, (Ap) Østfold fylkeskommune

Louise Åsenfors, (S), Västra Götalandsregionen